

Normeren, stimuleren en/of beprijzen ten behoeve van meer circulaire bedrijfsactiviteiten in Nederland

Arnoud Walrecht, 12-12-2024

Nederland streeft naar een circulaire economie. In een circulaire economie worden radicaal minder grondstoffen gebruikt, worden producten en materialen hergebruikt, worden duurzame hernieuwbare grondstoffen toegepast en wordt afval geminimaliseerd. Grondstoffen blijven in een circulaire economie lang in de kringloop, wat zorgt voor minder milieuvervuiling en broeikasgasuitstoot, minder afval en zwerfafval. Bovendien is Nederland dan voor grondstoffen en materialen minder afhankelijk van andere landen.

De Circulaire Economie als middel om CO2 te verlagen, grondstoffen in de economie te houden en natuur verlies te beperken kent meer aandacht dan ooit. We zien in Nederland vele lichtende voorbeelden in de maakindustrie, technologie maar ook financiële sector die met het onderwerp vooruit wil. Ook in de publieke sector zijn er veel praktijkvoorbeelden, van stevige integratie in aanbestedingen tot circulaire overheidskantoren.

Dat streven is mooi, maar tegelijkertijd is er nog veel werk aan de winkel als het gaat om opschalen en uitbreiden van circulaire bedrijvigheid. Dat laatste is niet zo vreemd want de transitie naar een (meer) circulair bedrijfsmodel kent vele uitdagingen: waaronder technologische, kennis, financieel-economische en gedrag. Wat zijn mijn persoonlijke observaties om vooruit te komen met een rol voor de overheid?

Zet in op 'grote opgaven'

Verbind circulariteit aan andere opgaven/vraagstukken Het leggen van verbinding tussen circulariteit en andere opgaven is urgent, want momenteel worden grote investeringen gedaan in de energietransitie en woningbouw. Door juist bij de grote overheid investeringen in te zetten op circulariteit kan de circulaire-economietransitie worden versneld.

Meer aandacht voor circulaire producten

We zouden in Nederland veel meer aandacht moeten besteden aan duurzame en circulaire producten. Huidige producten zijn meestal niet gemaakt voor circulariteit. Zo zijn ze slecht te repareren bijvoorbeeld. De meeste producenten gaan niet uit zichzelf producten op een andere, circulaire manier ontwerpen en produceren. Als de overheid de circulaire transitie wil versnellen zou ze producenten daarom moeten stimuleren en ondersteunen. Op tijd de EU ESPR (Ecodesign & Sustainable Product Regulation) implementeren en stimuleren zal hierbij helpen en ook level playing field met zich mee brengen. Specifieke productgerichte beleidsaandacht (met hun specifieke ketens en economische karakteristieken) zal hierbij noodzakelijk zijn, met prioritaire materiaalstromen die al bekend zijn.

Meerdere circulaire oplossingen zijn nodig

Recycling is belangrijk en kan de komende jaren in beginsel een grote bijdrage leveren aan minder gebruik van primaire grondstoffen. Echter, levensduurverlenging en reparatie van producten en vermindering van de vraag naar producten hebben grotere effecten op het grondstofgebruik dan recycling, maar verdienen meer aandacht in praktijk en beleid. Inzet op een combinatie van alle circulariteitsstrategieën is essentieel om tot een oplossing van het grondstoffenvraagstuk te komen.

Rol van data en transparantie

Informatie en data over bijvoorbeeld de samenstelling van producten, de herkomst van materialen, voorgaand gebruik, repareerbaarheid en demontage-instructies, zijn van cruciaal belang. Die informatie is nodig om bijvoorbeeld recycled content te kunnen gebruiken, producten te repareren of garantie te geven op secundaire producten. Voor overheden en ondernemers (in de waardeketen) is de beschikbaarheid van betrouwbare informatie een vereiste voor de transitie naar een circulaire economie. Beleid kan meer doen om dit soort informatie te verzamelen, te verspreiden en te verplichten, bijvoorbeeld door het faciliteren van registratie van (verplichte) product pasporten of (Europese) reparatie-instructies te eisen. Zonder inzet van de overheid komen deze gegevens niet vanzelf tot stand.

Tot slot: beter navigeren van wetgeving, meer overkoepelende 'dwang' en specifieke stimulering

Harmonisatie en betere interoperabiliteit van bestaande wetgeving zal bedrijven helpen. Neem bijvoorbeeld de verplichte verslaglegging over circulaire economie (CSRD). De type prestatie indicatoren waar bedrijven zich nu op voorbereiden om te gaan rapporteren sluiten (nog) niet goed aan bij duurzaam inkopen criteria of de wijze waarop de overheid voortgang meet. Dit soort coördinatie is nodig om de puzzelstukken beter in elkaar te laten vallen en sneller naar een hogere mate van circulaire economie in ons land te bewegen.

In navolging van andere economieën in Europa is het afvaardigen van een 'circulaire economie wet' een omissie. Een helder en eenduidig wettelijk kader met centrale doelen van de rijksoverheid voor de circulaire economie en welk huidig en toekomstig instrumentarium kan worden ingezet om die doelen te bereiken. Kabinetsbrede verantwoordelijkheden en heldere focus op grondstoffen strategie en circulaire doelstellingen die we frequent meten voor Nederland gaan daarmee dan hand in hand.

Daarnaast liggen er kansen om circulaire economie te bevorderen door gerichte stimulering. Denk hierbij aan het bevorderen van reparatie activiteiten of (in navolging van de energie transitie stimulering) het ondersteunen van (korte termijn) onrendabele top van circulaire investeringen door nationale programma's.